

Dr. Pauline van der Zee, curator Etnografische Verzamelingen UGent

TATANUAMASKER

Pauline van der Zee, foto Pieter Morlion

'Dit voorwerp is een tatanuamasker uit Nieuw Ierland, een eiland in de Bismarck-archipel en tevens een provincie van Papoea-Nieuw-Guinea. Het stelt een overledene voor. In de maandenlange periode dat het masker gemaakt wordt, is deze overledene voor de gemeenschap nog niet formeel dood.

Het masker is gemaakt uit hout, deksel van zeeslak, vezels, rotan en boombast. De rechte mond staat open en laat de tanden zien. Het gezicht is symmetrisch beschilderd in wit, geel, rood en zwart.

Het maskerkapsel (a mulai) is geïnspireerd op de hoofdtooi van mannen, die tijdens de rouwperiode het haar laten groeien, verven en dan vlak voor het dodenfeest wegscheren boven de oren.

Deze maskers werden gebruikt als dansmaskers tijdens dodenrituelen en door mannen gedragen tijdens dodenfeesten. Na het optreden werden de maskers bewaard en opgefrist door de makers bij een volgende gelegenheid.

Het is een heel expressief masker. Het beantwoordt aan de esthetische kwaliteiten die de maker ervan voor ogen gehad moet hebben. Ook voor de westerse toeschouwer is het een krachtig masker. Het vormt een mooi voorbeeld van wat we in ons museum tentoonstellen.

Sawa-Erma in het noordwestelijke Asmatgebied, foto Pauline van der Zee

Pauline van der Zee studeert aan de Academie voor Beeldende Kunsten Minerva in Groningen (1975-1980) en volgt in Amsterdam aan de Rietveld Academie de Pedagogisch Didactische Bijscholing voor Kunstenaars (1982-1983). Na verhuisd te zijn naar Gent in België studeert ze Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde, waarbij ze zich specialiseert in Etnische Kunst. In 1993 studeert zij af.

In 2005 behaalt ze haar Doctoraat in de Kunstwetenschappen met het proefschrift 'Kunst als contact met de voorouders. De plastische kunst van de Kamoro en de Asmat van West Papua'.

Sinds 1999 zet Pauline zich in voor de EVUG, de Etnografische Verzamelingen van de Universiteit Gent. Tien jaar later besluit ze samen met haar voormalige studenten om deze gesloten collecties, die sinds 2002 ondergebracht zijn in Het Pand, een middeleeuws kloostergebouw in het hartje van Gent, tijdens evenementen voor het publiek open te stellen. Pauline zorgt voor een nieuwe dynamiek met presentaties van de verzamelingen. Ook actualiseert ze die door schenkingen. Ze geeft regelmatig lezingen over de ontwikkelingen in de collecties op congressen in binnen- en buitenland. Inmiddels is er een groeiende groep enthousiaste en vaak gespecialiseerde vrijwilligers, die diverse taken binnen de EVUG op zich neemt, samen met studenten van verschillende richtingen die er stage lopen.

De Etnografische Verzamelingen van de UGent

‘In het hartje van de stad Gent ligt één van de oudste Dominicanenkloosters van Europa. De geschiedenis van ‘Het Pand’ gaat terug tot in de 12e eeuw. Na de Franse Revolutie had het gebouw uiteenlopende bestemmingen, variërend van hospitaal tot studentenverblijf. Nu verdedigen doctorandi er hun proefschrift, is het een congrescentrum van de universiteit en zijn er diverse academische collecties te vinden. De straatvleugel van Het Pand herbergt de EVUG (de Etnografische Verzamelingen van de Universiteit van Gent). De verborgen schatten werden ooit ten behoeve van diverse studies bijeengebracht, maar zullen steeds

meer op passende wijze voor het publiek ontsloten worden.

De eerste voorwerpen worden verworven in 1825 en zijn hiermee de oudste etnografische verzamelingen van Vlaanderen. De oudste deelcollectie is afkomstig uit Indonesië (Java), gevolgd door een kleine precolumbiaanse verzameling. Later groeiden de collecties aan met voorwerpen uit Oceanië, Afrika, en de Amerika's. Generaties van professoren hebben bijgedragen aan de wereldomvattende samenstelling.

Zowel het algemene overzicht als de unieke topstukken van de EVUG worden nationaal en internationaal gewaardeerd. Dit blijkt uit wetenschappelijke bijeenkomsten, en uit publicaties en bruiklenen aan gerenommeerde musea. In de thematisch geordende permanente opstelling zijn verschillende aspecten van de kunst en de samenleving belicht aan de hand van vier thema's: mens en religie, vriend en vijand, decoratie en lichaamstooi, alsook materiaal en techniek. De ongeveer 350 voorwerpen maken zo'n vijf procent uit van de totaliteit van de verzamelingen.

In België geldt de EVUG als een middelgrote collectie. Ze kan gezien worden als het kleine zusje van de Collectie Wereld van het MAS (Museum aan de Stroom) in Antwerpen. In beide gevallen is professor Frans Olbrechts (1899-1958) van cruciale betekenis geweest in hun ontstaansgeschiedenis.

Etnografische voorwerpen zijn dragers van kennis van de cultuur waarbinnen zij werden vervaardigd. Vaak zijn het voorstellingen van wereldbeelden of denkwijzen. Als zodanig hebben ze communicatieve aspecten die mensen meer bewust kunnen maken van de culturele diversiteit van vroegere en hedendaagse samenlevingen in een globaliserende wereld. De 'applicaties' kunnen uitgaan van de afbeelding, van de functie of van de culturele setting van het object, maar ook van het gebruikte materiaal. Door daarbij de focus te leggen op interculturaliteit wordt de relevantie ervan duidelijk. Doel wordt dan de communicatie over wetenschappelijk denken te nuanceren en mensen aan te moedigen verschillen tussen culturen te aanvaarden en te waarderen (Herzog 2007: 173-5).

Kennis over de wereld is niet uitsluitend terug te vinden in academische wetenschappen. Essentieel gaat het over hoe mensen oplossingen vinden voor problemen. In een globaliserende wereld is het interessant om het idee van 'wetenschappelijk denken' te kunnen nuanceren en aan te vullen met informatie over niet-westerse kennispraktijken. Door de kennisoverdracht in universele thema's te gieten die ook cultureel gelden, kan wereldburgerschap worden aangeleerd. Diezelfde thema's lenen zich voor het gemeenschappelijke museumverhaal. Door een dergelijke innovatieve multidisciplinaire verkenning kan de EVUG een voortrekkersrol spelen binnen het vakgebied en tegelijkertijd bijdragen aan de integratie van de museale collecties van de UGent.

De Etnografische Verzamelingen van de Universiteit van Gent zijn te bezoeken op afspraak. Rondleidingen zijn mogelijk op aanvraag.

Het museum is geopend op Erfgoeddag 24 april 2016.

www.evug.be

Etnografische Verzamelingen Ugent

Het Pand, Onderbergen 1, 9000 Gent

Curator dr. Pauline van der Zee

Paulina.vanderZee@UGent.be